

ПРЕЗУМПЦІЯ ЗАКОННОСТІ ПРАВОВОГО АКТУ

Ляшенко Р.Д., здобувач

Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

Українська держава та право переживають складний процес формування громадянського суспільства та побудови правової держави. Цей процес передбачає забезпечення верховенства права в усіх сферах суспільного життя, підвищення рівня захищеності прав і свобод громадян та вдосконалення сучасного українського законодавства. Усе це повинно відбуватись у тісному зв'язку з науковою розробкою фундаментальних юридичних понять, одним із яких є поняття «презумпція у праві».

Презумпція – це припущення про наявність чи відсутність факту, що ґрунтується на спостереженнях повторюваних аналогічних за змістом явищ, спрямоване на регулювання суспільних відносин, яке може допускати виключення, але умовно приймається за істину, поки не буде доведено протилежне.

Серед презумпцій, важливе значення має презумпція законності правового акту. Відповідно, основне завдання цього дослідження полягає в тому, щоб з'ясувати зміст та значення презумпції законності правового акту, а також запропонувати пропозиції щодо її закріплення в законодавстві України.

Презумпція законності правового акту означає, що всі правові акти, що видаються органами державної влади повинні відповідати вимогам

законності, поки не буде встановлено протилежне у визначеному законом порядку.

Серед вчених немає однастайності у поглядах щодо назви цієї презумпції. Радянські вчені твердили про презумпцію істинності нормативного акту [1, с. 114], презумпцію істинності норм права [2, с. 18–19; 3, с. 226]. Так, на думку В.М. Баранова, істинність – це властивість норми права, яка виражає міру спроможності її змісту та форми служити відображенням дійсності, суспільного буття [3, с. 227]. В.К. Бабаєв під істинністю нормативного акту розумів правове відображення ним реальних умов та відносин, що вимагають правового впливу і правильної їх юридичної оцінки [1, с. 114]. Сучасний російський дослідник Д.М. Щокін зазначив, що всі правові акти повинні бути законними, як за змістом, так і за формою та процедурою їх прийняття. Він виділяв презумпцію конституційності закону, і презумпцію законності підзаконного нормативного та індивідуального правового акту [4, с. 127]. Безумовно ми не можемо заперечувати існування у межах права презумпцій конституційності та істинності правових актів. Але, з огляду на те, що термін «законність» є похідним від терміну «закон» і, будучи комплексним поняттям, охоплює всі сторони життя права – від його ролі в створенні закону до реалізації його норм в юридичній практиці, ми вважаємо, що правильно було б говорити про презумпцію законності нормативно-правового акту. Законність відображає правовий характер організації суспільно-політичного життя, органічний зв'язок права і влади, права і держави, права і суспільства [5, с. 445–446]. Видання органом державної влади нормативно-правового акту, що не відповідає закону, як і видання нормативно-правового акту з перевищенням компетенції даного державного органу, є порушенням законності [6, с. 188].

Існування цієї презумпції виправдано тим, що всі нормативно-правові акти видані органами державної влади повинні вважатися законними, їх виконання та дотримання є обов'язковим, а порушення – протизаконним. І лише в виключних випадках законність того чи іншого нормативно-правового акту можна піддати сумніву звернувшись до судових органів, але це не означає що його не потрібно дотримуватись чи виконувати.

Дана презумпція є загальною, оскільки стосується правових актів виданих Верховною Радою України, Президентом України, Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, їх територіальними органами, Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, міністерствами та іншими органами виконавчої влади Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування.

Крім того, презумпція законності правового акту є фактичною презумпцією, оскільки прямо чи опосередковано в нормах права не

закріплена. На наш погляд, в теперішній час у законодавстві можна виявити лише окремі її складові елементи, які стосуються лише окремих органів державної влади. Так, у ст. 106 Конституції України зазначено, що Президент України на основі та на виконання Конституції та законів України видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України; ст. 117 Конституції України встановлює, що постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України є обов'язковими до виконання. Відповідно, ці правові акти презюмуються законними до тих пір, поки не буде встановлено протилежне у визначеному законом порядку.

Презумпція законності правового акту підвищує стабільність правового регулювання, піднімає авторитет органів державної влади та сприяє швидкій реалізації правових актів.

Для зміцнення законності та правопорядку, утвердження принципу верховенства права, забезпечення належних умов для реалізації прав і свобод людини та їх ефективного захисту, було б доцільно прямо закріпити у законодавстві презумпцію законності нормативно-правового акту, зокрема у Законі України «Про нормативно-правові акти», який у процесі розробки.

Отже, презумпція законності правового акту може бути викладена наступним чином: *усі правові акти, що прийняті органами державної влади та набрали чинності, вважаються законними і обов'язковими для виконання та дотримання, доки не буде встановлено протилежне у передбаченому законом порядку.*

Список літератури:

1. Бабасв В.К. Презумпции в советском праве. Горький, Горьковская высшая школа МВД СССР, 1974.
2. Либус И.А. Презумпция невиновности в советском уголовном процессе / Отв. ред.: Петрухин И.Л. - Ташкент: Узбекистан, 1981.
3. Баранов В.М. Истинность норм советского права. - Саратов, Изд-во Саратовского ун-та, 1989.
4. Щекин Д.М. Юридические презумпции в налоговом праве: Учебное пособие / Под ред. С.Г. Пепеляева — М. : Академический правовой университет, 2002.
5. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник . / Пер. з рос. — [2-е вид.] — Харків: Консум, 2006.
6. Правові системи сучасності. Глобалізація. Демократизм. Розвиток / В. С. Журавський, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, Н. М. Оніщенко; За заг. ред. В. С. Журавського. — К.: Юрінком Інтер, 2003.